

DOI: 10.37100/2616-7689.2022.12(31).2

УДК 336.76 : 338.43

JEL CLASSIFICATION: O 13, Q 50, Q 58

**ТЕНДЕНЦІЇ ТА ДЕРЖАВНІ СТИМУЛИ РОЗВИТКУ ПЕРЕРОБНОЇ
ПРОМИСЛОВОСТІ НА БАЗІ ПРИРОДНО-РЕСУРСНИХ ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ У РЕГІОНІ**

**TRENDS AND STATE INCENTIVES FOR THE DEVELOPMENT OF PROCESSING
INDUSTRY ON THE BASIS OF NATURAL RESOURCE TYPES OF ECONOMIC
ACTIVITY IN THE REGION**

Олександр ШУБАЛИЙ,

доктор економічних наук,

Луцький національний технічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9131-1896>

Oleksandr SHUBALYI,

Doctor of Economic Sciences,

Lutsk national technical university

Петро КОСІНСЬКИЙ,

доктор філософії з економіки,

Луцький національний технічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3254-2379>

Petro KOSINSKYI,

PhD in Economics,

Lutsk National Technical University

Мета статті полягає в розробці та апробації на прикладі окремого регіону (Волинської області) методичного підходу до оцінки рівня промислової переробки первинної продукції природно-ресурсних видів економічної діяльності, а також порівняння з відповідними показниками по країні в цілому для виявлення додаткових внутрішніх резервів економічного зростання в регіонах зони Полісся та Лісостепу, які менш постраждали від воєнних дій.

Розроблено методичний підхід до визначення мультиплікатора та індексу доданої вартості для оцінки масштабів і резервів розвитку переробних виробництв та бази природно-ресурсних комплексів регіону. Результати оцінки показали, що у Волинській області, порівняно з даними по Україні в цілому, спостерігаються позитивні тенденції до зниження індексу перевищення доданої вартості ресурсних видів над переробними, а також до зростання мультиплікатора доданої вартості переробних виробництв та бази природно-ресурсних комплексів, але додана вартість ресурсних видів економічної діяльності це переважає додану вартість переробних, тому залишаються резерви для покращення ситуації у цьому напрямку.

Проведено аналіз державних стимулів розвитку переробної промисловості у Волинській області, які закладені у Стратегії розвитку Волинської області, державних і регіональних програмах розвитку природно-ресурсних комплексів регіону. Виявлено, що перелік інструментів фінансово-економічного стимулювання є недостатнім і носить форму переважно бюджетного фінансування, розмір фінансової допомоги є обмеженим, а видатки з обласного (місцевого) бюджету не мають конкретного цільового призначення.

Зроблено висновок, що виникає необхідність подальшого обґрунтування напрямів економічного стимулювання розвитку комплексних переробних виробництв на основі використання місцевих природних ресурсів і відходів, що дозволить створити нові робочі місця, збільшить надходження до бюджетів усіх рівнів, забезпечить підвищення прибутковості для власників бізнесу та інвесторів, сприятиме розвитку сільських територій та економічному зростанню регіону загалом.

Ключові слова: переробна промисловість, природно-ресурсні види діяльності, економічне стимулювання Волинська область, додана вартість, поглиблена переробка.

The purpose of the article is to develop and test on the example of a particular region (Volyn region) methodological approach to assessing the level of industrial processing of primary products of natural resource economic activities, as well as comparison with relevant indicators for the country as a whole to identify additional domestic reserves of economic growth areas of Polissya and Forest-Steppe, which were less affected by hostilities.

A methodological approach to determining the multiplier and value added index to assess the scale and reserves of development of processing industries and the base of natural resource complexes in the region. The evaluation results showed that in Volyn region, compared to Ukraine as a whole, there are positive trends to reduce the index of excess value added of resource species over processing, as well as to increase the multiplier of value added of processing and natural resource complexes, but added value resource value of economic activity is still dominated by the added value of processing, so there are reserves to improve the situation in this direction.

The analysis of state incentives for the development of processing industry in the Volyn region, which are laid down in the Strategy for the development of the Volyn region, state and regional programs for the development of natural resource complexes in the region. It was found that the list of instruments of financial and economic incentives is insufficient and takes the form of mostly budget funding, the amount of financial assistance is limited, and expenditures from the regional (local) budget do not have a specific purpose.

It is concluded that there is a need to further substantiate the directions of economic incentives for the development of complex processing industries based on local natural resources and waste, which will create new jobs, increase budget revenues at all levels, increase profitability for business owners and investors, promote rural development. territories and economic growth of the region as a whole.

Key words: *processing industry, natural resource activities, economic stimulation Volyn region, added value, in-depth processing.*

Постановка проблеми. Більшість регіонів зон Полісся та Лісостепу, зокрема Волинська область, хоча й мають унікальне поєднання різних елементів природно-ресурсного потенціалу, залишаються економічно відсталими та дотаційними, адже мають значну частку сільського населення, занедбану інфраструктуру, зорієнтовані на експорт або лише первинну промислову обробку природної сировини. Враховуючи обмеженість можливостей держави у воєнний та повоєнний період використовувати додаткові економічні стимули регіонального розвитку, виникає необхідність пошуку та використання внутрішніх резервів економічного зростання. Виходом з цієї складної ситуації може стати максимальне використання внутрішніх резервів розвитку природно-ресурсних комплексів (сільськогосподарського, лісогосподарського, мінерально-сировинного, рекреаційного) в комплексі з розвитком відповідних галузей переробної промисловості на основі розширення існуючих чи створення нових «ланцюгів» формування доданої вартості.

Тому виникає необхідність проведення оцінки тенденцій розвитку переробної промисловості регіону на основі залучення сировинної бази природно-ресурсних видів економічної діяльності, що дозволить надалі підібрати найбільш дієві інструменти економічного стимулювання.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Широке коло наукових проблем, що стосується оцінки тенденцій та підходів

до стимулювання розвитку переробних виробництв на основі раціонального використання власної природно-ресурсної сировини на рівні регіонів та держави загалом досліджували багато вітчизняних учених: Н. М. Василик, І. С. Гриник, А. О. Гуторов, О. С. Зарудна, Л. В. Клименко, О. М. Кушніренко, М. В. Короленко, І. В. Сегеда, М. А. Хвесик та інші [1, 4, 5, 8, 12, 14]. Зі свого боку автори даного дослідження також вивчали механізми та інструменти економічного стимулювання поглибленої переробки природних ресурсів на прикладі Волинської області [12–14]. Але відкритим залишається питання розробки підходів до оцінки тенденцій та аналізу державних економічних стимулів розвитку переробної промисловості на основі використання потенціалу природно-ресурсних видів економічної діяльності на регіональному рівні.

Мета статті полягає в розробці та апробації на прикладі окремого регіону (Волинської області) методичного підходу до оцінки рівня промислової переробки первинної продукції природно-ресурсних видів економічної діяльності, а також порівняння з відповідними показниками по країні в цілому для виявлення додаткових внутрішніх резервів економічного зростання в регіонах зони Полісся та Лісостепу, які менш постраждали від воєнних дій.

Виклад основного матеріалу. Для оцінки рівня розвитку переробних виробництв на базі природно-ресурсних комплексів регіону доцільно зосередити увагу на вивченні

показників доданої вартості, які уникають подвійний рахунок, адже не враховують матеріальну складову, утворену на попередній стадії ланцюга. За основу для подальшого аналізу пропонується обрати інформаційну базу про суму доданої вартості за видами економічної діяльності, які можна віднести до природно-ресурсних і переробних, що міститься у в офіційних даних Держстату [3] та Головного управління статистики у Волинській області [1].

Пропонується вивчати співвідношення доданої вартості у природно-ресурсних і переробних видах економічної діяльності. До природно-ресурсних видів економічної діяльності (за КВЕД 2010) доцільно віднести «Сільське, лісове та рибне господарство» та «Добувна промисловість і розроблення кар'єрів», а до переробних – «Переробна промисловість». Вважаємо за доцільне розрахувати індекс перевищення доданої вартості ресурсних видів економічної діяльності над переробними, що дозволить оцінити ресурсозалежність економіки регіону.

Враховуючи нестабільність вітчизняної економіки, що проявляється в зростанні індексів споживних цін, тобто індексів інфляції, аналізуючи дані про додану вартість у вартісному вимірі за великий проміжок часу (понад 3 роки) доцільно перейти від аналізу номінальних показників до реальних, які можна розрахувати шляхом ділення номінальних показників за відповідний рік на кумулятивний індекс інфляції наростаючим підсумком починаючи з початкового року аналізу до поточного року. Це дозволить проводити порівняльний аналіз за тривалий період та оцінити реальні тенденції зміни доданої вартості, а також рівень розвитку переробних виробництв.

На основі узагальнення думок А. О. Гуторова [2] пропонується також визначати мультиплікатор доданої вартості переробних виробництв та бази природно-ресурсних комплексів у цінах базового року за формулою:

$$\mu_{ДВ} = \frac{ДВ_{ср/лг/рг} + ДВ_{доб} + ДВ_{пер}}{ДВ_{ср/лг/рг} + ДВ_{доб}}$$

де $\mu_{ДВ}$ – мультиплікатор доданої вартості переробних виробництв та бази природно-ресурсних комплексів;

$ДВ_{ср/лг/рг}$ – реальна сума доданої вартості виду економічної діяльності «Сільське, лісове та рибне господарство» у цінах базового року;

$ДВ_{доб}$ – реальна сума доданої вартості виду економічної діяльності «Добувна промисловість і розроблення кар'єрів» у цінах базового року;

$ДВ_{пер}$ – реальна сума доданої вартості виду економічної діяльності «Переробна промисловість» у цінах базового року.

Цей мультиплікатор характеризуватиме на скільки гривень за реальними оцінками у цінах базового року збільшиться додана вартість у переробній сфері від збільшення суми доданої вартості у природно-ресурсній сфері на одну гривню.

На основі даних [1, 3, 9, 10] розраховано реальні значення доданих вартостей природно-ресурсних і переробних видів економічної діяльності (у цінах взятого за базовий 2010 року), індексу та мультиплікатора доданої вартості у Волинській області за 2010–2019 роки, а на рисунку 1 подано тенденції зміни цих показників. Як бачимо, реальні значення доданої вартості природно-ресурсних видів економічної діяльності протягом усього періоду переважали цей показник по переробних видах. Загалом спостерігається тенденція до збільшення реальних сум доданої вартості як у природно-ресурсних, так і у переробних видах економічної діяльності, але протягом останніх трьох років більшими темпами зростала додана вартість переробних видів. Відповідно, аналіз індексу перевищення доданої вартості ресурсних видів над переробними після 2014 року показує, що він мав тенденцію до зменшення з 1,47 у 2014 році до 1,08 у 2019 році, тобто найнижчого рівня за увесь аналізований період. Це свідчить про позитивні зміни на користь порівняно швидшого зростання доданої вартості у сфері переробки природної сировини, але її сума залишається порівняно нижчою, ніж у природно-ресурсній сфері. Вивчення динаміки мультиплікатора доданої вартості переробних виробництв та бази природно-ресурсних комплексів також підтверджує попередні висновки, адже мультиплікативний ефект від розвитку переробних виробництв зростає з 1,68 у 2013 році до 1,93 у 2019 році, що є максимальним рівнем за аналізований період.

Отже, результати аналізу показали, що у Волинській області відбуваються позитивні тенденції до зростання обсягів залучення природних ресурсів у переробку, що забезпечує зростання доданої вартості у переробних видах економічної діяльності.

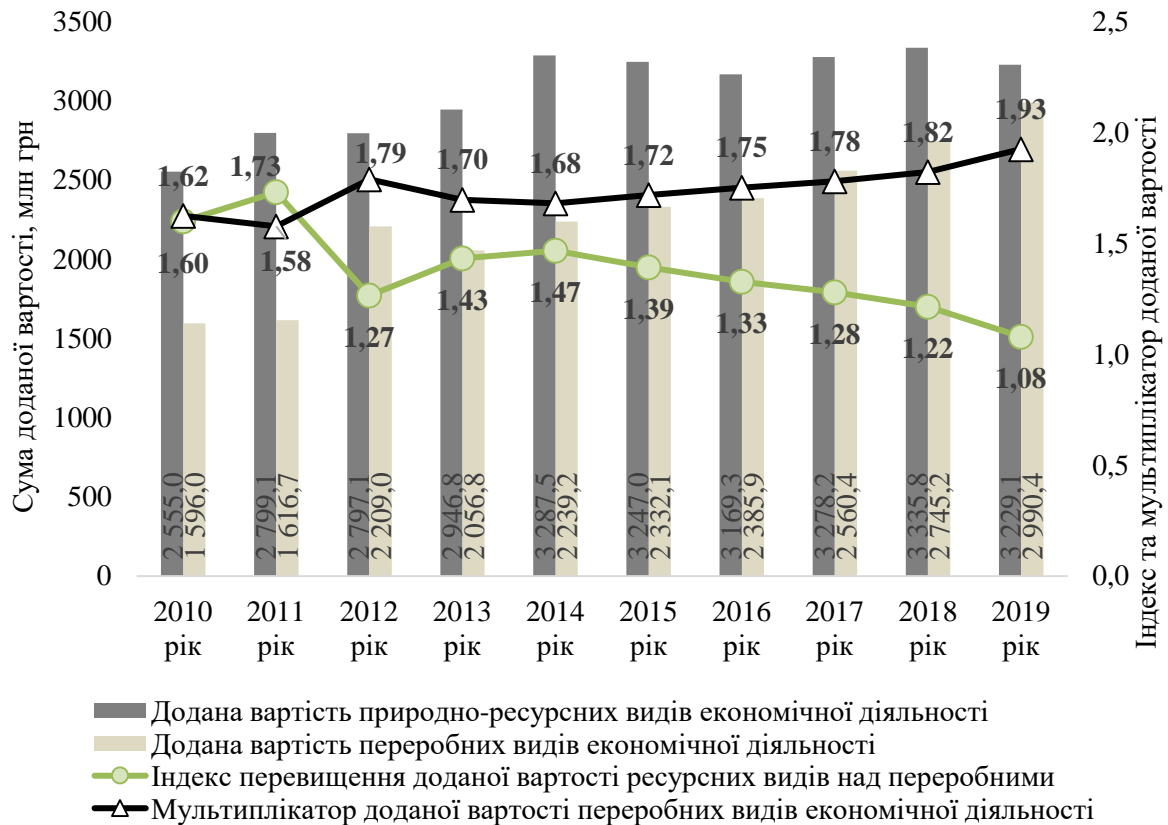

Рисунок 1 – Динаміка реальних сум доданої вартості у природно-ресурсних та переробних видах економічної діяльності (у цінах 2010 року), мультиплікатора та індексу доданої вартості у Волинській області за 2010–2019 рр. (побудовано автором за даними [1, 3, 9, 10])

Надалі проведено порівняння динаміки у сфері переробки у Волинській області та в індексів і мультиплікаторів доданої вартості в Україні за 2010–2019 рр. (рис. 2).

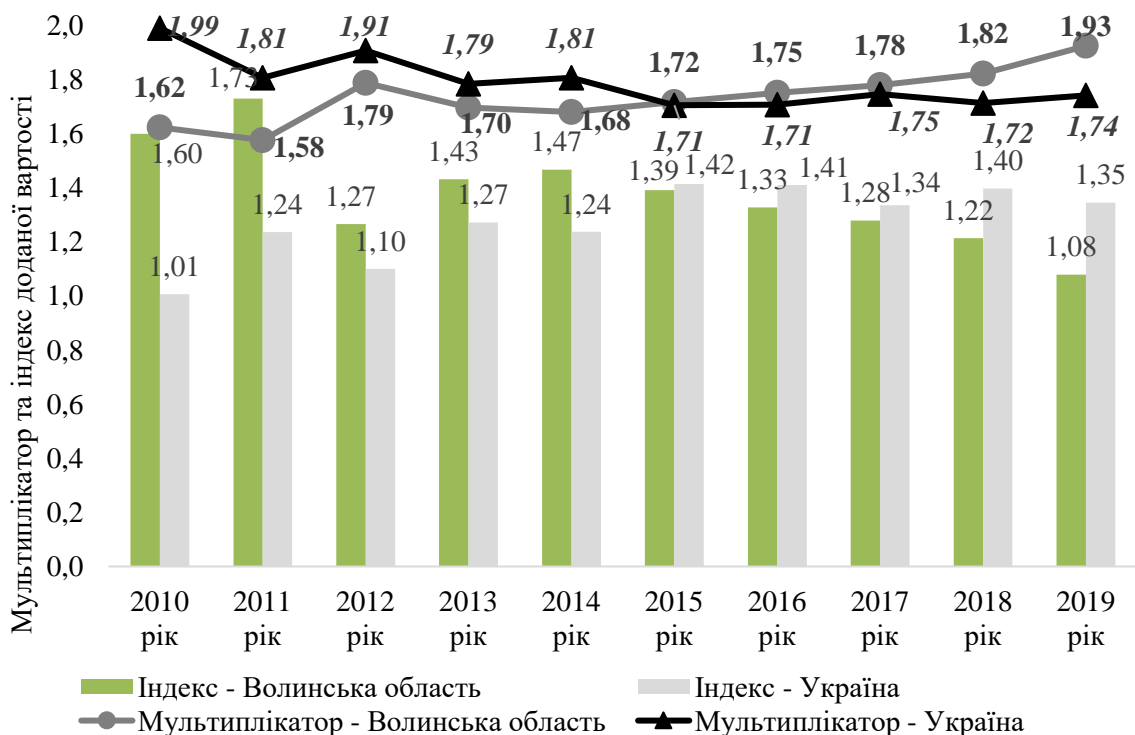

Рисунок 2 – Порівняння динаміки індексів і мультиплікаторів доданої вартості у сфері переробки у Волинській області та по Україні в цілому за 2010–2019 рр. (побудовано автором за даними [1, 3, 9, 10])

Починаючи з 2015 року значення індексу перевищення доданої вартості ресурсних видів над переробними у Волинській області постійно знижувалося і було нижчим, ніж по Україні в цілому, де навпаки не спостерігалось зниження цього показника. Натомість з 2015 року мультиплікатор доданої вартості переробних виробництв та бази природно-ресурсних комплексів по Волинській області перевищив цей показник по Україні в цілому, де навпаки він мав тенденцію до зниження.

Відзначимо, що у Стратегії розвитку Волинської області до 2027 року одним із основних напрямків розвитку відповідного регіону є саме створення на його теренах нових переробних потужностей, про що й свідчать, сформовані у даному документі, стратегічні цілі й завдання, а також розроблені, відповідно до них, проєкти (рис. 3).

Короткострокові цілі даної стратегії направлені на реалізацію обмеженого спектру завдань, що зокрема полягають у розвитку відновлюваних альтернативних джерел енергії, переробці сільськогосподарської продукції на готові харчові вироби (виробництво консервованих соків, плодів й овочів тощо), налагодженню взаємозв'язків між науковою й бізнес-сферами в напрямку розвитку переробної промисловості досліджуваного регіону, а також утилізації відходів або їх повторної переробки.

Зауважимо, що згідно вище зазначеного документу передбачається розвиток переробних виробництв переважно на базі місцевих природних ресурсів, що формують агропромисловий комплекс Волинської області. Можливо це пов'язано із тим, що ведення сільського господарства на території даного регіону є традиційною діяльністю, адже цьому сприяють природно-кліматичні умови, а також дана сфера має тісні взаємозв'язки з різноманітними галузями промисловості, адже дає основну й допоміжну сировину для їх потреб, зокрема підприємств галузей харчової й легкої, хімічної промисловості, енергетики.

Як видно на рисунку 3, реалізація цілей та завдань Стратегії розвитку Волинської області у напрямку створення й розвитку переробних виробництв на базі наявних в регіоні місцевих природних ресурсів потребує значних капіталовкладень, для

одержання яких необхідно заручитись підтримкою як місцевих і регіональних, так й державних органів (представників) влади, зокрема у залученні іноземних інвестицій та кредитних коштів фінансових установ. Іншими словами держава, регіони й місцеві територіальні громади повинні формувати сприятливе політичне, інвестиційне, економічне середовище, а також розробити та реалізувати на практиці ефективний фінансово-економічний механізм й інструменти стимулювання створення і розвитку переробних підприємств у межах Волинської області, які б показали свою ефективність у залученні прямих іноземних та капітальних інвестицій тощо.

Принципи формування механізму економічного стимулювання розвитку підприємств із поглибленої переробки наявної у Волинській області природної сільськогосподарської сировини закладено у відповідних нормативно-правових актах, постановках, програмах, зокрема на:

1) державному рівні – у Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2022 року; Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки сільгосптоваровиробників» від 08.02.2017 № 77; Постанові Кабінету Міністрів України від 07.02.2018 № 107 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для державної підтримки розвитку тваринництва та переробки сільськогосподарської продукції» (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 12.05.2021 № 517); Наказі Мінагрополітики від 08 червня 2021 року № 27 «Про затвердження Положення про комісію Мінагрополітики для надання державної підтримки розвитку тваринництва та переробки сільськогосподарської продукції та форм відповідних документів», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 18 червня 2021 року за № 822/36444 [6];

2) регіональному рівні – у Проєкті Комплексної програми розвитку агропромислового комплексу Волинської області на 2022–2026 роки; Комплексній програмі розвитку агропромислового комплексу Волинської області на 2016–2022 роки [11].

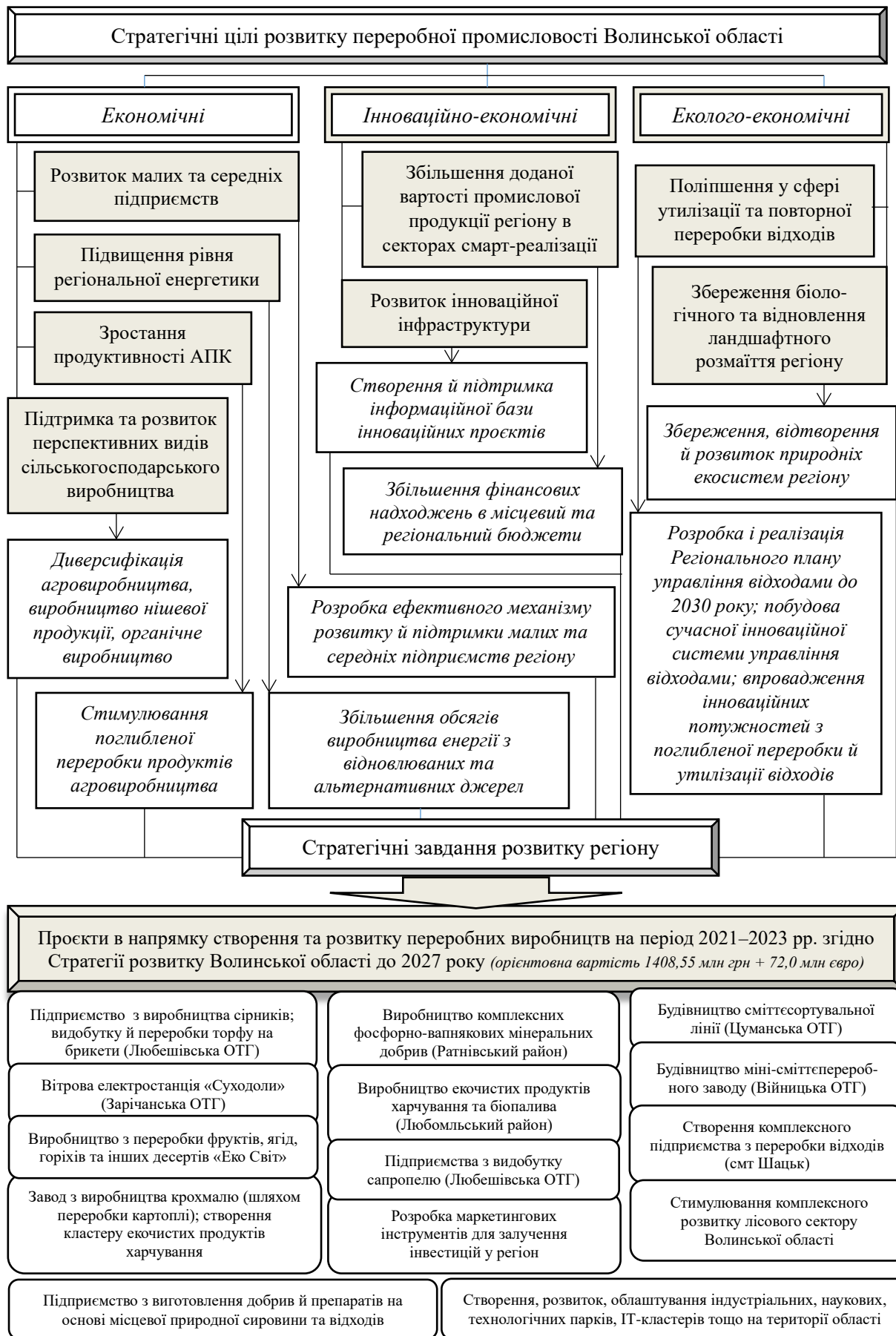

Рисунок 3 – Цілі, завдання, проєкти розвитку переробної промисловості згідно Стратегії розвитку Волинської області до 2027 року (побудовано авторами на основі [1])

Вважаємо, що відсутність спеціальних прямих комплексних програм фінансово-економічного стимулювання поглибленої переробки сільгоспсировини становить суттєву перешкоду на шляху розвитку комплексних агропереробних виробництв на базі сконцентрованого у Волинській області природно-ресурсного потенціалу, з таких причин:

- обмежує можливості в розробці ефективної системи, механізму й інструментарію фінансово-економічного стимулювання розвитку переробних (безвідходних) виробництв;
- фінансово-економічні інструменти, що на разі використовуються для стимулювання розвитку агропромислового комплексу досліджуваного регіону, спрямовані, в основному, на розвиток ряду окремих пріоритетних сфер й носять здебільшого не прямий характер (є, так би мовити, «допоміжними»), адже не ставлять основною

ціллю комплексну переробку сільгоспсировини;

- відсутність чітких взаємопов'язаних стратегічних цілей у напрямку поглибленої переробки сільгосппродукції та її відходів робить неможливим досягнення позитивних результатів щодо побудови потужних агропереробних комплексів з максимальною соціо-еколого-економічною ефективністю.

До того ж, в результаті дослідження наявних програм державної та регіональної підтримки агропромислового комплексу, інструментів їх реалізації, виявлено, що фінансово-економічне стимулювання розвитку переробних виробництв на базі сільськогосподарської продукції у Волинській області у 2020–2021 рр. відбувалося лише шляхом здешевлення кредитів і відшкодування фінансових витрат суб'єктам, задіяним в переробній промисловості (табл.).

Таблиця – Фінансово-економічні інструменти стимулювання збільшення переробки сільгоспсировини у Волинській області, що використовували в 2020–2021 рр. у рамках державних й регіональних програм розвитку АПК*

Шляхи фінансово-економічного стимулювання		Здешевлення кредитів	Відшкодування фінансових витрат суб'єктам, задіяним в переробній промисловості			
Програми державної підтримки АПК затверджені Постановами Кабінету Міністрів України	Інструменти стимулювання	Часткова компенсація за нараховані та сплачені у поточному році відсотки	Часткове відшкодування вартості об'єктів переробки с/г продукції та/або побічних продуктів тваринного походження, приналежних до II і III категорій	Часткове відшкодування вартості промислових об'єктів із переробки зерна	Компенсація нового будівництва та реконструкції холодильників	Компенсація придбаних ліній у період з 01.10.2020 по 30.09.2021
	Сфера АПК	Всі сфери АПК	Тваринництво	Рослинництво	Садівництво, виноградарство та хмелярство	
	Розмір допомоги	Суб'єктам, які задіяні у галузях тваринництва до 15 млн грн; іншим суб'єктам господарювання, за всіма видами с/г діяльності, до 5 млн грн	до 50 % вартості, кооперативам – до 70 % (без ПДВ)	до 50 % вартості (без ПДВ)	до 50 % вартості (без ПДВ)	
Програми регіональної (місцевої) підтримки АПК (Комплексна програма розвитку АПК Волинської області на 2016–2021 рр.)	Інструменти стимулювання	Відшкодування відсоткової ставки або комісії по кредитах наданих на будівництво та реконструкції об'єктів переробки овочів	Часткове відшкодування вартості обладнання з переробки сільськогосподарської продукції для сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів			
	Сфера АПК	Рослинництво	Всі сфери			
	Розмір допомоги	Виділено з бюджету області 150 тис. грн. в рік	Виділено з бюджету області 200 тис. грн, з місцевих бюджетів – 200 тис. грн в рік			

*Джерело: Сформовано авторами на основі [6, 11].

Разом з тим, вважаємо, що перелік інструментів фінансово-економічного стимулювання розвитку переробних виробництв на базі функціонуючого у даній області агропромислового комплексу є недостатнім і носить форму переважно бюджетного фінансування. Також розмір фінансової допомоги є обмеженим, не фіксованим, а видатки з обласного (місцевого) бюджету не мають конкретного цільового призначення.

Висновки. Основну ресурсну базу розвитку переробної промисловості у Волинській області забезпечують сфери сільського та лісового господарства, адже в даному регіоні сконцентровані в достатньому обсязі відповідні природні ресурси, що й визначають подальші перспективи розвитку його господарського комплексу. Однак, щоб максимально можливо використовувати промисловий потенціал досліджуваного регіону, реалізувати на практиці принципи сталого розвитку, досягти максимального соціо-еколого-економічного ефекту, доцільно розвивати поглиблену переробку наявних на території даного регіону природних ресурсів, розширювати стадії промислового виробництва, а також забезпечувати повторне використання природних ресурсів й відходів їх переробки.

Розроблено методичний підхід до визначення мультиплікатора та індексу доданої вартості для оцінки масштабів і резервів розвитку переробних виробництв та бази природно-ресурсних комплексів регіону. Результати оцінки показали, що у Волинській області, порівняно з даними по Україні в цілому, спостерігаються позитивні тенденції до зниження індексу перевищення доданої вартості ресурсних видів над переробними, а також до зростання мультиплікатора доданої вартості переробних виробництв та бази природно-ресурсних комплексів, але додана вартість ресурсних видів економічної діяльності ще переважає додану вартість переробних, тому залишаються резерви для покращення ситуації у цьому напрямку.

Потребують подальшого наукового обґрунтування напрями розвитку комплексних переробних виробництв на основі використання місцевих природних ресурсів і відходів, що за рахунок створення нових доданих вартостей дозволить створити нові робочі місця, збільшить надходження до бюджетів усіх рівнів, забезпечить підвищення прибутковості для власників

бізнесу та інвесторів, сприятиме розвитку сільських територій та економічному зростанню регіону загалом. Тому надалі виникає необхідність проведення поглибленого наукового дослідження теоретичних підходів та розробки практичних рекомендації щодо економічного стимулювання прискореного розвитку переробної промисловості у Волинській області за рахунок максимального використання внутрішніх природно-ресурсних резервів забезпечення економічного зростання регіону, що може створити належне організаційно-економічне підґрунтя для вирішення аналогічних проблем і в інших близьких за характеристиками регіонах зони Полісся та Лісостепу.

Список використаних джерел

1. Головне управління статистики у Волинській області: *офіційний веб-сайт*. URL: <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 05.05.2022).
2. Гуроров А. О. Інтеграційні відносини як чинник економічного зростання в аграрному секторі економіки. *Економіка та держава*. 2017. № 8. С. 66–71.
3. Державна служба статистики України: офіц. веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 05.05.2022).
4. Клименко Л. В. Механізм стимулювання імпортозамінного виробництва в аграрній сфері. *Держава та регіони*. 2018. № 3. С. 32–39. (Серія: Економіка та підприємництво).
5. Кушніренко О. М., Зарудна О. С. Можливості інтеграції української промисловості до глобальних ланцюгів доданої вартості. *Економічний вісник університету*. 2018. Вип. 39. С. 65–74. DOI: <https://doi.org/10.31470/2306-546X-2018-39-65-74>.
6. Міністерство аграрної політики та продовольства України. 2022. *Державна підтримка: офіційний портал*. URL: <https://minagro.gov.ua/ua/pidtrimka> (дата звернення: 05.05.2022).
7. План заходів на 2021–2023 роки з реалізації Стратегії розвитку Волинської області. Волинська обласна державна адміністрація. *Офіційний веб-сайт*. URL: <https://voladm.gov.ua/article/plan-zahodiv-na-2021-2023-roki-z-realizaciyi-strategiyi-rozvitku-volinskoyi-oblasti> (дата звернення: 05.05.2022).

8. Сегеда І. В. Методичні підходи до оцінювання природних ресурсів для забезпечення раціонального використання природно-ресурсних комплексів. *Вісник донецького національного університету*. 2013. Вип. 2. С. 227–231. (Серія В: Економіка і право).

9. Статистичний щорічник Волинь 2010 / за ред. М. І. Мотиль. Луцьк: Головне управління статистики у Волинській області, 2011. 570 с.

10. Статистичний щорічник Волинь 2020 / за ред. В. Науменка. Луцьк: Головне управління статистики у Волинській області, 2021. 420 с.

11. Управління агропромислового розвитку Волинської обласної державної адміністрації. 2022. *Підтримка з обласного бюджету*: офіційний портал. URL: <http://agrovoly.gov.ua/programi-pidtrimki-ark/pidtrimka-z-oblasnogo-byudzhetu> (дата звернення: 05.05.2022).

12. Хвесик М. А., Шубалий О. М., Василик Н. М. Комплексне використання лісоресурсного потенціалу: механізм стимулювання, інституціональне та інноваційне забезпечення: монографія / ДУ ІСПСР НАН України. Київ: ДКС, 2011. 497 с.

13. Шубалий О. М., Косінський П. М. Економічне стимулювання комплексної переробки природних ресурсів у регіоні: монографія. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2019. 218 с.

14. Шубалий О. М., Короленко М. В., Косінський П. М., Гриник І. С. Формування системи фінансово-економічного стимулювання розвитку переробних виробництв. *Наукові праці НДФІ*. 2019. № 4(89). С. 69–83. DOI: <https://doi.org/10.33763/npndfi2019.04.069>.

References

1. Holovne upravlinnya statystyky u Volyns'kiy oblasti [Main Department of Statistics in Volyn region]. (2022). *Official website*. Retrieved from <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua> (access date: 05.05.2022).

2. Hutorov, A. O. (2017). Intehratsiyni vidnosyny yak chynnyk ekonomichnoho zrostantya v ahrarnomu sektori ekonomiky [Integration relations as a factor of economic growth in the agricultural sector of the economy]. *Ekonomika ta derzhava*, 8, 66–71. [in Ukrainian].

3. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy

[State Statistics Service of Ukraine]. (2022). *Official website*. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/> (access date: 05.05.2022).

4. Klymenko, L. V. (2018). Mekhanizm stymulyuvannya importozaminnoho vyrobnytstva v ahrarniy sferi [The mechanism of stimulating import-substituting production in the agricultural sector]. *Derzhava ta rehiony. Seriya: Ekonomika ta pidpryyemnytstvo*, 3, 32–39. [in Ukrainian].

5. Kushnirenko, O. M., & Zarudna, O. S. (2018). Mozhlyvosti intehratsii ukrainskoi promyslovosti do hlobalnykh lantsiuhiv dodanoi vartosti [Opportunities for the integration of the ukrainian industry into global value chains]. *Ekonomichnyi visnyk universytetu*, 39, 65–74. DOI: <https://doi.org/10.31470/2306-546X-2018-39-65-74> [in Ukrainian].

6. Ministerstvo ahrarnoyi polityky ta prodovol'stva Ukrainy [Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine]. (2022). *Derzhavna pidtrymka* [State support]. Retrieved from <https://minagro.gov.ua/ua/pidtrimka> (access date: 05.05.2022).

7. Volyns'ka oblasna derzhavna administratsiya [Volyn Regional State Administration]. (2022). *Plan zakhodiv na 2021–2023 roky z realizatsiyi Stratehiyi rozvytku Volyns'koyi oblasti* [Action plan for 2021–2023 on the implementation of the Development Strategy of Volyn region]. Retrieved from <https://voladm.gov.ua/article/plan-zahodiv-na-2021-2023-roki-z-realizatsiyi-strategiyi-rozvitku-volynskoyi-oblasti/> (access date: 05.05.2022).

8. Seheda, I. V. (2013). Metodychni pidkhody do otsinyuvannya pryrodnykh resursiv dlya zabezpechennya ratsional'noho vykorystannya pryrodno-resursnykh kompleksiv [Methodical approaches to the assessment of natural resources to ensure the rational use of natural resource complexes]. *Visnyk donets'koho natsional'noho universytetu, Seriya V: Ekonomika i pravo*, 2, 227–231. [in Ukrainian].

9. Motyl, M. I. (2011). *Statystychnyi shchorichnyk Volyn 2010* [Volyn Statistical Yearbook 2010]. Lutsk : Holovne upravlinnia statystyky u Volynskii oblasti [in Ukrainian].

10. Naumenko, V. (2021). *Statystychnyi shchorichnyk Volyn 2020* [Volyn Statistical Yearbook 2020]. Lutsk : Holovne upravlinnia statystyky u Volynskii oblasti [in Ukrainian].

11. Upravlinnya ahropromyslovoho rozvytku Volyns'koyi oblasnoyi derzhavnoyi

administratsiyi [Department of agro-industrial development of Volyn regional state administration]. (2022). *Pidtrymka z oblasnoho byudzhetu* [Support from the regional budget]. Retrieved from <http://agrovolyn.gov.ua/programi-pidtrimki-apk/pidtrimka-z-oblasnogo-byudzhetu> (access date: 05.05.2022).

12. Khvesyk, M. A., Shubalyi, O. M. & Vasylyk, N. M. (2011). *Kompleksne vykorystannya lisoresursnoho potentsialu: mekhanizm stymulyuvannya, instytutsional'ne ta innovatsiyne zabezpechennya* [Integrated use of forest resource potential: incentive mechanism, institutional and innovative support]. Kyiv: DKS [in Ukrainian].

13. Shubalyi, O. M., & Kosinskyi, P. M. (2019). *Ekonomichne stymulyuvannya kompleksnoyi pererobky pryrodnykh resursiv u rehioni* [Economic stimulation of complex processing of natural resources in the region]. Lutsk: IVV Lutskoho NTU [in Ukrainian].

14. Shubalyi, O. M., Korolenko, M. V., Kosinskyi, P. M. & Hrynyk, I. S. (2019). *Formuvannya systemy finansovo-ekonomichnoho stymulyuvannya rozvytku pererobnykh vyrobnytstv* [Formation of the system of financial and economic incentives for the development of processing industries]. *Naukovi pratsi NDFI*, 4 (89), 69–83. DOI: <https://doi.org/10.33763/npndfi2019.04.069> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 25 вересня 2022 року